

"मानव विकास कार्यक्रम" द्वारे उत्पन्नवाढीकरीता जिल्हा/तालुका योजना अधिक कार्यक्षम पद्धतीने राबविण्याकरीता "भारत ग्रामीण आजीविका फांडेशन(B.R.L.F.)" या संस्थेसोबत "सामंजस्य करार (MoU)" करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
नियोजन विभाग
शासन निर्णय क्र :- माविका -२०२१/प्र.क्र.५९/का.१४१८
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक:- २२ डिसेंबर, २०२१

वाचा-

१. नियोजन विभाग, शासन निर्णय क्र.ममावि २००६/प्र.क्र.२०/का.१४१३, दि. २९ जून, २००६
२. नियोजन विभाग, शासन निर्णय क्र.माविमि २०१०/प्र.क्र.८१/का.१४१८, दि. १९ जुलै, २०११.

प्रस्तावना-

नियोजन विभाग राबवित असलेल्या "मानव विकास कार्यक्रम"चा निवडक २३ जिल्हे व त्यातील १२५ तालुक्यांचा "मानव विकास निर्देशांक (HDI)" उंचावून आर्थिक दुर्बल घटकांना मुख्य प्रवाहात आणणे हा मुळ उद्देश आहे. त्यादृष्टीने "मानव विकास कार्यक्रम" अंतर्गत (१) आरोग्य, (२) शिक्षण व (३) उत्पन्नवाढ या बाबीशी संबंधित योजनांची अधिक कार्यक्षमतेने अंमलबजावणी होण्याकरीता प्राथमिक स्वरूपात काही जिल्ह्यांमध्ये "भारत ग्रामीण आजीविका फांडेशन (B.R.L.F.)" या संस्थेसोबत "सामंजस्य करार (MoU)" करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय-

केंद्र शासनाच्या ग्रामीण विकास मंत्रालय अंतर्गत "भारत ग्रामीण आजीविका फांडेशन (B.R.L.F.)" ही स्थापन झालेली एक "स्वतंत्र संस्था (Independent Society)" आहे. या स्वतंत्र संस्थेचा (Independent Society) मुख्य उद्देश केंद्र व राज्य शासन सोबत ग्रामीण विकास, आजीविका व गरिबी या मुद्यांवरती काम करणे हा आहे. "भारत ग्रामीण आजीविका फांडेशन (B.R.L.F.)" ही "स्वतंत्र संस्था (Independent Society)" सध्या अनेक राज्यांमध्ये काम करत आहे.

२. नियोजन विभाग राबवित असलेल्या "मानव विकास कार्यक्रम" अंतर्गत निवडक २३ जिल्ह्यातील १२५ मागासलेल्या तालुक्यांमध्ये व्यापक प्रमाणावर (१) आरोग्य, (२) शिक्षण व (३) उत्पन्नवाढ या संबंधित विविध योजना राबविण्यात येत आहेत. यातील बहुतांश तालुके हे "आदिवासी उप योजना" करीता अधिसूचित क्षेत्रामध्ये येतात.

३. केंद्र शासन ग्राम विकास मंत्रालय अंतर्गत स्थापित "भारत ग्रामीण आजीविका फांडेशन (B.R.L.F.)" यांनी "आदिवासी उप योजना" करीता अधिसूचित क्षेत्रामध्ये कार्य करण्यास सहमती दर्शविली असून; त्याकरीता पुढील दोन टप्पे पाडण्यात आले आहेत- (i) पहिला टप्पा अंतर्गत मानव विकास निर्देशांक (HDI) अत्यंत कमी असणाऱ्या "गडचिरोली, गोंदिया, नंदुरबार, अमरावती व

"यवतमाळ" या ५ जिल्ह्यांतील एकूण ३६ तालुक्यांमध्ये आर्थिक वर्ष सन २०२२-२३ ते सन २०२४-२५ या ३ वर्षांसाठी "पायलट प्रोजेक्ट (Pilot Project)" राबविले जातील. (ii) दुसऱ्या टप्प्याअंतर्गत "पायलट प्रोजेक्ट (Pilot Project)" ची फलश्रुती बघून उर्वरीत १८ जिल्ह्यांतील ८९ तालुक्यांमध्ये "मानव विकास निर्देशांक (HDI)" मध्ये वाढ होण्याकरीता सन २०२४- २५ नंतर विचार करता येईल. पहिल्या टप्प्याअंतर्गत "पायलट प्रोजेक्ट (Pilot Project)" राबविताना "क्षेत्र सुविधा आणि प्रकल्प व्यवस्थापन (Field Facilitation and Project Management)" करीता पूर्ण खर्च "भारत ग्रामीण आजीविका फांडेशन (B.R.L.F.)" करणार आहे. मात्र "मानव विकास कार्यक्रम" अंतर्गत "आयुक्त, मानव विकास, औरंगाबाद" यांना उपलब्ध होणाऱ्या निधीतून जिल्हा/तालुका स्पेसिफिक योजना नियमितपणे राबविल्या जातील.

४. केंद्र शासनाच्या ग्राम विकास मंत्रालय अंतर्गत "भारत ग्रामीण आजीविका फांडेशन (BRLF)" या "स्वतंत्र संस्थे (Independent Society)" सोबत प्राथमिक स्वरूपात ५ जिल्ह्यांतील एकूण ३६ तालुक्यांमध्ये "पायलट प्रोजेक्ट (Pilot Project)" सन २०२२-२३ ते सन २०२४-२५ या ३ आर्थिक वर्षात राबविण्यासाठी "सामंजस्य करार (MoU)" करण्यास शासनाची सहमती देण्यात येत आहे. "आयुक्त, मानव विकास, औरंगाबाद" व "मुख्य कार्यकारी अधिकारी, भारत ग्रामीण आजीविका फांडेशन (B.R.L.F.)" यांचे दरम्यान शासन मान्यतेने "सामंजस्य करार (MoU)" करण्यात येईल.

५. केंद्र शासनाच्या ग्राम विकास मंत्रालय अंतर्गत "भारत ग्रामीण आजीविका फांडेशन (B.R.L.F.)" या "स्वतंत्र संस्थे (Independent Society)" कडून सध्या (i) आदिवासी विकास विभाग व (ii) ग्रामविकास विभाग राबवित असलेल्या विविध केंद्र व राज्य शासनाच्या योजनांसमवेत सांगड घालून "गडचिरोली, गोंदिया, नंदुरबार, अमरावती व यवतमाळ" या ५ जिल्ह्यांसाठी जिल्हा/तालुका स्पेसिफिक योजना अधिक फलदायी करण्याकरीता उपयुक्त नियोजन व योजनेचे संनियंत्रण करता येऊ शकेल. या ५ जिल्ह्यांमधील ३६ तालुक्यांमध्ये हे कर्तव्य पार पाडण्याकरीता "नागरी समाज संघटना (Civil Society Organisation)" यांचे सहभागाने मनुष्यबळ उपलब्ध करून घेणे, या करीता जिल्हा स्तरावर प्रशिक्षित मनुष्यबळावर होणारा पूर्ण खर्च "भारत ग्रामीण आजीविका फांडेशन (B.R.L.F.)" यांचेमार्फत करण्यात येईल. राज्य शासनावर याबाबतचा कोणताही "आर्थिक भार" निर्माण करता येणार नाही.

६. नियोजन विभागाच्या "मानव विकास कार्यक्रम" अंतर्गत "गडचिरोली, गोंदिया, नंदुरबार, अमरावती व यवतमाळ" या ५ जिल्ह्यांमध्ये असलेल्या ३६ तालुक्यांमध्ये मानव विकास कार्यक्रम अंतर्गत जिल्हा/तालुका स्पेसिफिक योजना राबविण्यात येतील; तेव्हा त्या संबंधित जिल्हाधिकारी तथा अध्यक्ष, जिल्हा मानव विकास समिती यांचेकडून "भारत ग्रामीण आजीविका फांडेशन (B.R.L.F.)" यांच्या प्रशिक्षित मनुष्यबळाची मदत घेऊन स्थानिक परिस्थिती, केंद्र शासन व राज्य शासन यांचे इतर कार्यक्रम/योजना अंतर्गत निधी उद्दिष्ट पूर्ती इत्यादी बाबी विचारात घेऊन प्रस्ताव

तयार करण्यात येतील व त्यानंतर सदर प्रस्ताव आयुक्त, मानव विकास, औरंगाबाद यांच्याकडे मंजूरीसाठी सादर केले जातील.

७. नियोजन विभागाचा हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्या विभागाचा अनौ. संदर्भ क्र. ४९७/२०२१/व्यय-८, दि. २३.११.२०२१ अन्वये तसेच शासनाच्या मान्यतेने निर्गमित करण्यात येत आहे.

८. महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in संकेतस्थळावर हा शासन निर्णय उपलब्ध करण्यात आला असून; त्याचा संगणक सांकेतांक २०२११२२१०४२५२१६१६ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सं. ह. धुरी)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत:-

१. मा. राज्यपालांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री, यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. उपमुख्यमंत्री, यांचे सह सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा. राज्यमंत्री (नियोजन), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. आयुक्त मानव विकास, मानव विकास आयुक्तालय, औरंगाबाद
६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी (प्रोग्राम्स), भारत ग्रामीण आजीविका फांडेशन (B.R.L.F.), नवी दिल्ली (मार्फत- आयुक्त मानव विकास, मानव विकास आयुक्तालय, औरंगाबाद)
७. विभागीय आयुक्त (सर्व)
८. जिल्हाधिकारी तथा अध्यक्ष, मानव विकास समिती (सर्व संबंधित जिल्हे)
९. जिल्हा नियोजन अधिकारी/सहायक जिल्हा नियोजन अधिकारी, मानव विकास समिती (सर्व संबंधित जिल्हे)
१०. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व संबंधित जिल्हे)
११. जिल्हा कोषागार अधिकारी, कोषागार कार्यालय (सर्व संबंधित जिल्हे)
१२. वित्त विभाग (का.अर्थ.१६), मंत्रालय, मुंबई.
१३. निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
१४. कार्यासन अधिकारी (का. १४२४), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१५. निवड नस्ती.